

dr hab. Janusz Filipkowski
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
w Olsztynie
Instytut Nauk Politycznych

Olsztyn, 4 czerwca 2024 r.

**Recenzja dorobku naukowego i osiągnięcia naukowego dra Łukasza Perlikowskiego
zrealizowanego w formie monografii autorskiej pt.
Teoretyczne podstawy badania stabilności politycznej (Toruń 2023)
oraz cyklu połączonych tematycznie z monografią artykułów**

1. Wstęp

Dr Łukasz Perlikowski, ur. 12.04.1988 r., rzetelne wykształcenie w zakresie nauk o polityce otrzymał na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych UMK w Toruniu. Najpierw były to studia licencjackie z zakresu politologii (specjalizacja samorządowa) zwieńczone obroną pracy licencjackiej pt. *Organy i instytucje samorządu gminnego w ujęciu systemowym*, napisanej pod kierunkiem prof. Alfreda Lutrzykowskiego. Ich kontynuacją były studia magisterskie politologii (specjalizacja administracyjno-europejska) ukończone uzyskaniem tytułu magistra na podstawie pracy pt. *Teologiczny wymiar cnoty w koncepcjach sprawiedliwości chrześcijańskiej w filozofii politycznej okresu patrystyki i scholastyki*, napisanej pod kierunkiem prof. Jacka Bartyzela. I wreszcie studia doktoranckie z zakresu nauk o polityce w Katedrze Hermeneutyki Polityki zakończone obroną pracy doktorskiej pt. *Pluralizm racjonalności i racjonalność pluralizmu w świetle idei demokracji deliberatywnej* napisanej pod kierunkiem prof. Jacka Bartyzela (recenzenci: dr hab. Jolanta Zdybel, dr hab. Romuald Piekarski), i uzyskaniem stopnia doktora nauk społecznych w zakresie nauk o polityce.

Dr Łukasz Perlikowski pracę zawodową w dziedzinie nauki podjął w roku 2017 w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Płocku, gdzie był starszym wykładowcą na Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych w Zakładzie Edukacji Obronnej i Bezpieczeństwa Wewnętrznego (10.2017 - 02.2018), następnie pracował na stanowisku adiunkta w Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku na Wydziale Nauk Humanistycznych i Informatyki w Zakładzie Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach (10.2018 – 10.2021) oraz wykładowcy na Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach w Instytucie Nauk o Polityce i Administracji (02.2020 – 09.2020) i Uczelni Łazarskiego w Warszawie w

Katedrze Badań nad Polityką (10.2019 – 09.2021). Od 2021 r. związał się z UMK w Toruniu, gdzie najpierw był zatrudniony na stanowisku asystenta (10.2021 – 09.2022), a później adiunkta (od 10.2022) w Katedrze Filozofii i Teorii Polityki Wydziału Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie.

2. Ocena dorobku naukowego

Dr Łukasz Terlikowski jest autorem 3 monografii naukowych (w tym jedna współautorska), 12 artykułów opublikowanych w ramach monografii naukowych, z czego 6 powstało po uzyskaniu stopnia doktora, oraz 29 artykułów opublikowanych w czasopismach naukowych, w tym 17 po uzyskaniu stopnia doktora, z czego 6 współautorskich.

W dorobku tym osobną pozycję stanowi aktywne uczestnictwo w konferencjach naukowych. Jest to 9 konferencji zagranicznych, w tym 5 po uzyskaniu stopnia doktora, oraz 41 konferencji krajowych, w tym 22 po uzyskaniu stopnia doktora. Dr Łukasz Terlikowski odbył również zagraniczne staże naukowe na Uniwersytecie w Manisa, Skopje (2x) i w Bukareszcie.

Zainteresowania Łukasza Terlikowskiego koncentrują się wokół teoretycznych podstaw badania stabilności politycznej i ich aplikacji w sferze empirycznych badań rzeczywistości politycznej, zagadnień związanych z ideą demokracji deliberatywnej, teorii argumentacji, myśli politycznej monarchizmu, problemu ładu w nowożytnej teorii politycznej oraz studiów porównawczych dotyczących konstytucjonalizmu.

Podjmując problem demokracji deliberatywnej ukazuje znaczenie pluralizmu jako warunku możliwości prowadzenia racjonalnej dyskusji i tym samym podstawy racjonalności polityki. Dokonuje też przeglądu współczesnych stanowisk wobec tej idei, obejmującego również stanowiska krytyczne, oraz ukazuje ją w szerszym kontekście idei społeczeństwa obywatelskiego i kultury politycznej. Uzupełnieniem badań w tym zakresie są również dociekania z zakresu teorii argumentacji. Częścią dorobku naukowego Łukasza Terlikowskiego są również studia z zakresu historii myśli politycznej obejmujące myśl Platona, św. Augustyna, Al-Farabiego, Tomasza Hobbesa, Davida Hume'a, Fryderyka A. von Hayeka czy Antonia de Guevary.

Odnotować tutaj też należy pracę badawczą w ramach grantu NCN pt. Wpływ zmian demograficznych na rynek wyborczy w Polsce. Studium cyklu wyborczego 2023-2025 realizowanego pod kierunkiem prof. A. Turskiej-Kawy.

Dane naukometryczne: 34 cytowania według Google Scholar (w tym 14 autocytowań); indeks Hirscha: 2.

3. Działalność dydaktyczna i organizacyjna oraz popularyzacja nauki

Dr Łukasz Perlikowski wykazać się może działalnością dydaktyczną na kilku uczelniach, na których był zatrudniany, w tym na kierunkach anglojęzycznych. Do istotnych elementów tej działalności należy pełnienie funkcji promotora lub recenzenta prac dyplomowych: łącznie jest to 49 prac dyplomowych. Elementem tej działalności jest również pełnienie funkcji opiekuna roku.

Na podkreślenie zasługuje aktywność organizacyjna Łukasza Perlikowskiego. Wymienić tu należy członkostwo w redakcjach naukowych monografii: *Niemiecka filozofia prawa XX w. wobec problemów konstytucjonalizmu* (Toruń 2018), *Wyzwanie Lewiatana. Wokół filozofii politycznej Thomasa Hobbesa* (Płock 2019) i *Uncodified Constitutions and the Question of Political Legitimacy* (Toruń 2022). Od 2021 r. Łukasz Perlikowski jest również redaktorem naczelnym czasopisma „Dialogi Polityczne”.

Elementem działalności organizacyjnej jest także pełnienie rozmaitych funkcji w ramach organizowanych konferencji naukowych: kierownika naukowego (1), członka rady programowej (2), moderatora panelu (1) czy dyskutanta (1). W obszarze tym mieści się także pełnienie funkcji eksperta ds. jakości kształcenia w ramach programu „Jakość kluczem do kształcenia na potrzeby regionalnego rynku pracy” (jako członek Zespołu ds. wprowadzania zmian w programie kształcenia na kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Płocku), programu „Podniesienie jakości kształcenia w odpowiedzi na potrzeby społeczno-gospodarcze” (jako kierownik Zespołu ds. wprowadzania zmian w programie kształcenia na kierunku Nowe Media na Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku) oraz kierowanie grantem Debiuty przyznawanym w ramach programu Inicjatywa Doskonałości – Uczelnia Badawcza, dotyczącego problemu stabilności politycznej w kontekście wzajemnych relacji legislatywy z judykaturą.

Aktywność organizacyjna Łukasza Perlikowskiego to również kierowanie Zakładem Nauk o Komunikacji Społecznej i Mediach na Akademii Mazowieckiej w Płocku (10.2018 – 09.2021 r.) oraz pełnienie funkcji Pełnomocnika Dziekana ds. Mobilności (od 07.2022) odpowiedzialnego za wymianę studencką oraz wymianę pracowników w ramach różnych stypendiów międzynarodowych.

Dr Łukasz Perlikowski jest członkiem Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych. Doświadczenie w sferze dydaktycznej i zaangażowanie w działalność organizacyjną w sferze nauki Łukasza Perlikowskiego uznać należy za zadowalające.

4. Ocena publikacji wskazanych jako główne osiągnięcie naukowe

Publikacjami wskazanymi jako najważniejsze osiągnięcie naukowe są monografia pt. *Teoretyczne podstawy badania stabilności politycznej* (Toruń 2023) oraz cykl 5 powiązanych tematycznie z monografią artykułów naukowych mających być formą aplikacji teorii stabilności politycznej do analizy realnych zjawisk politycznych. Spośród artykułów tych jedynie 2 napisane są samodzielnie, pozostałe we współautorstwie, tak więc podstawowe znaczenie ma tutaj monografia poświęcona zagadnieniu stabilności politycznej.

Głównym celem monografii jest próba doprecyzowania kategorii stabilności politycznej oraz wskazanie możliwości jej wykorzystania do opisów konkretnych systemów politycznych. Praca składa się z 6 rozdziałów. Rozdział I ma charakter raczej historyczny i stanowi próbę ukazania obecności problemu stabilności politycznej w myśli politycznej od czasów starożytnych, aż po czasy współczesne. Rozdział drugi poświęcony jest próbie zdefiniowania kategorii stabilności politycznej oraz usprawiedliwieniu wykorzystania do prowadzonych dalej badań teorii systemów oraz metody analizy systemowej. Rozdział trzeci stanowi analizę stabilności politycznej od strony ontologicznej, czwarty natomiast wskazuje na procesy stabilizowania i czynniki wywołujące te procesy. W rozdziale piątym autor dokonuje próby zestawienia możliwych modeli stabilności politycznej, których podstawą jest wyliczenie stabilizujących podmiotów oraz stabilizowanych przez nie przedmiotów. Modele te stanowią konfiguracje stabilizujących podmiotów i przedmiotów podejmowanych przez te podmioty działań mających na celu osiągnięcie stanu ich stabilności politycznej. Autor wyróżnia tutaj 9 modeli stabilności politycznej. dopełnieniem całości jest rozdział VI, w którym autor omawia tzw. paradoks stabilności politycznej polegający na tym, że procesy stabilizacji politycznej prowadzą do zwiększania się kompetencji i zakresu władzy politycznej, a w dalszej konsekwencji również do ekspansji władzy.

Jedną z zasadniczych kwestii poruszanych w pracy jest próba doprecyzowania kategorii stabilności politycznej. Autor sięga tutaj do osiągnięć podejść systemowych m.in. N.N Taleba posługującego się ideą antykruchości czy N. Fergusona zwracającego uwagę na znaczenie sieciowości. Sam kategorię stabilności politycznej ujmuje w formie dychotomii: kto stabilizuje (podmiot) i co jest stabilizowane (przedmiot). Dopełnieniem tej dychotomii jest wskazanie na decydowanie polityczne jako ten rodzaj aktywności, która ma najbardziej podstawowe znaczenie dla przeprowadzania procesów stabilizowania. Dociekania te pozwalają na doprecyzowanie kategorii stabilności politycznej, obszarów jej występowania oraz czynników odpowiedzialnych za jej budowanie. Kolejną dychotomią jest rozróżnienie między pojmowaniem stabilności politycznej w wymiarze fenomenologicznym lub z

perspektywy potencjalności. Pozwala to na ujęcie stabilności politycznej jako procesu mającego swoją dynamikę, swoją historię, okresy upadku i rozwoju. Pozwala na ocenę aktualnych porządków politycznych z perspektywy ich stabilności politycznej. Służyć temu ma wyodrębnienie 9 modeli stabilności politycznej. W pracy znajdziemy ponadto szereg różnych kwestii związanych z kategorią stabilności politycznej, co stanowi istotne, ważne i inspirujące wzbogacenie tego obszaru badań i dobre narzędzie dla ewentualnych dalszych badań o charakterze bardziej empirycznym.

Przedłożony jako druga część osiągnięcia naukowego zbiór artykułów ukazuje możliwości wykorzystania sformułowanej w monografii teorii stabilności politycznej do oceny stabilności konkretnych porządków politycznych (swoiste *case studies*). Autor prezentuje dwa odmienne systemy polityczne funkcjonujące w ramach prymatu legislatywy i judykatywy. Pierwszy przypadek zaprezentowany został na przykładzie Wielkiej Brytanii a drugi na przykładzie państwa Izrael. Pozostałe artykuły dotyczą możliwych scenariuszy rozwoju egzekutywy, możliwości zastosowań metody scenariuszowej w badaniach nad stabilnością polityczną oraz jednowymiarowych ujęć stabilności politycznej.

Przeprowadzone przez Łukasza Perlikowskiego analizy problemu stabilności politycznej uznać należy za ważny wkład w dziedzinie teorii polityki, stanowiący użyteczne narzędzie porządkowania i wyjaśniania zjawisk politycznych. Wyniki tych badań rodzą wiele pytań, co stanowi zachętę do dalszych badań i również stanowi o wartości prac przedkładanych do oceny.

Pośród kwestii dyskusyjnych, wymagających dalszych pogłębionych analiz i dopracowania, wymienić należy zwłaszcza:

1) rozstrzygnięcie aksjologicznego statusu stabilności

- już we wstępie autor zaznacza, że stabilność polityczna stanowi „powszechnie uznaną wartość, której aplikowania nie trzeba uzasadniać”; dlatego więc w zakończeniu rozdziału pierwszego pojawiają się stwierdzenie, że złudzeniem jest, że uniwersalnym celem każdego działania politycznego powinna być stabilność polityczna, że jest ona uniwersalnym dobrem (s. 58); w tym kontekście wątpliwe wydaje się również stwierdzenie, że wartość ta jest bardziej kompatybilna z ustrojem republikańskim, niż monarchistycznym – wydaje się, że w każdym z nich jej znaczenie jest kluczowe;

2) doprecyzowanie znaczenia pojęcia stabilności politycznej w kontekście pojęć bliskoznacznych

- wątpliwości budzi stwierdzenie, że stabilność wymaga równowagi między elementami – brak równowagi może być przecież elementem stabilnego porządku; wątpliwości te wynikają

z wciąż nie dość precyzyjnego określenia pojęcia stabilności; pomocne byłoby tutaj zestawienie tego pojęcia z innymi pokrewnymi mu pojęciami i ich doprecyzowanie (np. stabilność a równowaga);

3) w związku z ideą uniwersalności stabilności pojawia się również pytanie, czy rzeczywiście stabilność danego obiektu musi zakładać destabilizację innego, czy procesy stabilizacyjne z konieczności prowadzą do alokacji niestabilności (s. 61); pojawienie się niestabilności w jednym obiekcie może mieć inne przyczyny niż stabilizacja drugiego; zjawiska takie nie mają chyba uniwersalnego charakteru i za każdym razem powinny być rozpatrywane w sposób indywidualny;

4) wątpliwości budzi ujmowanie kategorii stabilności politycznej w formie alternatywy: jako elastyczność lub jako niezmienność. Wydaje się, że stabilność polityczna łączy w sobie elementy elastyczności i trwałości; na pewno nie oznacza ona niezmienności; porządek stabilny to porządek dopuszczający zmiany, które nie burzą (destabilizują) istniejącego stanu rzeczy;

5) w kwestii statusu ontologicznego statusu stabilności politycznej zapewne lepiej byłoby ująć ją w tradycyjnych kategoriach aktu i możliwości, niż „realnych zjawisk i potencjału wystąpienia tych zjawisk” (s. 61), co lepiej służyłoby ukazaniu dynamiki stabilności politycznej oraz wyliczeniu czynników ją budujących bądź jej zagrażających

6) Rozdział II Stabilność polityczna w ujęciu systemowym – tutaj brakuje jakiegoś zebrania zaprezentowanych koncepcji zwięzłego zaprezentowania wizji samego autora pracy

7) wyliczając podmioty stabilności warto byłoby bliżej przyjrzeć się temu, co w ich przypadku stabilność ta oznacza, czym ma się charakteryzować, na czym ma polegać.

Uwagi te nie umniejszają wartości pracy a wyznaczają jedynie kierunki, w których poszczególne wątki pracy warto byłoby jeszcze rozwijać, świadcząc tym samym o tym, że temat jest ważny, interesujący i wart kontynuacji.

Konkluzja:

Analiza dorobku naukowego, działalności dydaktycznej, organizacyjnej i przede wszystkim prac przedstawionych jako najważniejsze osiągnięcie naukowe wynika, że dr Łukasz Perlikowski spełnia warunki określone w art. 219 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Jest przygotowany do rzetelnego wypełniania obowiązków samodzielnego pracownika nauki, a jego dorobek stanowi ważny i oryginalny wkład w dziedzinie nauk o polityce. W związku z powyższym wnioskuję o kontynuowanie procedury nadawania

doktorowi Łukaszowi Perlikowskiemu stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk o polityce.

Janusz Kłopotki